

CZU: 378.147.111:159.947.2

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6617054>

VULNERABILITĂȚI ALE STUDENȚILOR PEDAGOGI PRIVIND ACTIVITATEA INDEPENDENTĂ ÎN CONTEXT UNIVERSITAR

Daniel ROMAN

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Articolul prezintă sinteze teoretice privind vulnerabilitățile de învățare autonomă ale studenților pedagogi și mecanismele dezvoltării competenței de autoinstruire a studenților în mediul universitar. Dinamica formării la studenți a stilului de învățare autonomă este determinată de funcționalitatea valorilor specifice autoinstruirii (gândire analitică, gândire critică, gândire reflexivă-metacognitivă, gândire creativă, încredere în sine, stimă de sine, motivație intrinsecă), ce reflectă activitatea independentă, stimulată de interdependența mecanismelor de dezvoltare a competenței de autoinstruire a studenților: (a) mecanismul mobilizării volitive și conștientizarea necesității autoformării culturii organizaționale orientate spre învățare; (b) mecanismul disciplinării și determinării surselor externe ale autoformării competenței de autoinstruire; (c) mecanismul deschiderii pentru autocunoaștere profesională, autoeducație și autoinstruire permanente; (d) mecanismul asumării responsabilității pentru rezultatele formării profesionale. Finalitățile acestei interacțiuni se reflectă în valorile competenței de autoinstruire și în cultura învățării universitare. Logica analizei teoretice a culturii învățării independente a studenților ne-a condus spre ideea că mecanismele formării competenței de autoinstruire a studenților, determinate în cercetare, stimulează consecvent apariția valorilor specifice învățării autodirijate.

Cuvinte-cheie: studenți, activitate independentă, învățare autodirijată, studiu individual, competență de autoinstruire, cultura învățării academice.

VULNERABILITIES OF PEDAGOGICAL STUDENTS REGARDING INDEPENDENT ACTIVITY IN A UNIVERSITY CONTEXT

The article presents theoretical syntheses on pedagogical students' autonomous learning vulnerabilities and the mechanisms for the formation of self-instruction competence among university students. The dynamics of the students' autonomous learning style formation is determined by the functionality of the values specific to self-instruction (analytical thinking, critical thinking, reflective-metacognitive thinking, creative thinking, self-confidence, self-esteem, and intrinsic motivation), which reflects the independent work, stimulated by the interdependence of the mechanisms for the formation of students' self-instruction competence: (a) the mechanism of voluntary mobilization and awareness of the need for self-formation of a learning-oriented organizational culture; (b) the mechanism of self-discipline and the deduction of the external sources of self-learning competence; (c) the mechanism of manifesting interest in self-knowledge, permanent self-education and self-training; (d) the mechanism of taking responsibility for the professional training results.

The outcomes of this interaction are reflected in the values of self-instruction competence and in the university learning culture. The logic of the theoretical analysis of students' independent learning culture has led to the idea that the mechanisms of forming the students' self-instruction competence, determined in this research, consistently stimulate the emergence of values specific to self-directed learning.

Keywords: students, independent work, self-directed learning, individual study, self-instruction competence, academic learning culture.

Introducere

Exigențele actuale ale învățământului superior pedagogic avansează cerințe sporite privind autonomizarea procesului de formare profesională inițială în context universitar. „Autonomizarea activității de învățare universitară a studenților pedagogi se examinează la nivelul unor expresii comportamentale de natură internă și externă care se referă la: (a) componenta de conținut operațional (operarea studenților cu strategii de cercetare); (b) componenta de stimulare a motivației pentru cunoașterea științifică (tendința spre activitate intelectuală permanentă); (c) componenta volitivă care antrenează anumite caracteristici de personalitate a studenților (responsabilitatea pentru dezvoltarea profesională, acțiuni volitive, rezistența la multitudinea de implicații formative, sârguința și pertinenta învățării autonome), care asigură autonomizarea studenților în traseul de învățare a profesiei didactice” [1, p.245]. „Interacțiunea studenților în societatea informațională a schimbat modul în care funcționează achizițiile cognitive. Funcționarea minții acestora pare să susțină ideea că aceștia au o capacitate crescută de procesare a informației (transformare a informației, conexiuni mai rapide), însă efortul cognitiv

pe care îl depun în procesul de învățare este mai redus. De asemenea, aceștia au o nevoie ridicată de a înțelege procesul personal de învățare autonomă, de a avea control asupra acestuia și de a conecta învățarea școlară cu aspecte concrete din experiența personală sau chiar de a fi implicați activ în experiența de învățare. Studenții își doresc mai mult ca oricând să lucreze în echipă, învață din interacțiune, valorizează deschiderea și starea de bine în procesul de învățare, preferă noutatea și diversitatea activităților de învățare. În procesul de asumare a responsabilității pentru învățare, care face trecerea de la cultura cărții la cultura Facebook-ului și a Instagram-ului, valori precum *adaptabilitatea, colaborarea, încrederea, eficacitatea, echitatea, autonomia* ș.a. sunt esențiale” [2, p.21] pentru reconsiderarea procesului universitar de formare profesională a studenților pedagogi prin activitatea independentă.

În condițiile actuale ale învățării autodirijate în mediul virtual, „dezvoltarea autonomiei cognitive a studenților implică abordarea complexă a problematicii educației universitare și luarea în considerare a particularităților psihosociale și didactice ale formării profesionale inițiale a cadrelor didactice prin angajarea studenților pedagogi în activitatea independentă de cunoaștere științifică, prin valorificarea deplină a tehnologiilor de comunicare informațională” [3, p.615].

Demersul strategic integrat disciplinelor pedagogice se referă la „explorarea curriculumului pedagogic universitar pentru dezvoltarea competențelor profesionale ce permit formarea la studenții pedagogi a stilului de învățare autonomă, reflectat în *valorile autoeficienței socioprofesionale*: motivație și responsabilitate pentru eficacitate, succes și excelență, rezistență la noutatea situațiilor profesionale și dificultăți, proiectarea /executarea independentă a proiectelor socioprofesionale, focalizare asupra evaluării obiective a rezultatelor planificate, stima de sine și încrederea în puterea de a aborda constructiv eșecurile în procesul de studiu individual” [4, p.145]. Literatura de specialitate conține *strategii didactice universitare de organizare a activității cognitive: receptare, conceptualizare, rezolvare de probleme, memorare-stocare-reactualizare*. Un inventar extins de *strategii de memorare, stocare, reactualizare* este prezentat de I.Neacșu în lucrarea *Învățarea academică independentă* (2006), autorul menționând că „repertoriul *metodelor de învățare* necesare studenților pentru învățarea independentă include: *strategia lecturii contextuale, metoda lecturii performante, tehnica RICAR* (răsfoire, întrebări, citirea propriu-zisă, aprofundarea mesajului, recapitulare), *tehnica SPIR* (survolarea textului, abordarea globală, operarea unei preselecții a ceea ce interesează pătrunderea în articulațiile textului, sondarea lui, cu scopul de a-i surprinde esențialul, revederea conținutului, din perspectiva celor descoperite), *tehnica PQ3R* (realizarea unei viziuni, scurtă chestionare, lectură atentă, rezumare, evaluare), *tehnica SQ3R* (răsfoirea textului, decelarea esențialului, 3R (citirea completă, reformularea în propriul limbaj a celor reținute și revizuirea (corectarea) eventualelor sincopă de înțelegere)), *tehnica APASE* (antrenamentul inițial, planificarea, adaptarea, studiul activ, evaluarea), *tehnica MURDER* (favorizarea receptării, expunerea sistematică a ideilor, extinderea spațiului de referință al lecturii, prin reținerea și transferul informațiilor relevante către alte idei, revizuirea (reformularea) a ceea ce s-a reținut, înglobarea informațiilor într-o structură proprie coerentă), *metoda comentariului de text* (MCT), *tehnica lecturii cu redactarea textului scris* (LRTS), *metoda învățării prin analiza de conținut* (MÎAC), *metoda hărții mentale* (MHM), *metoda învățării prin demonstrație* (MÎD), *tehnica învățării prin operații de definire* (TÎOD), *metoda monitorizării înțelegerii, mnemotehnicii etc.*” [5]. În ultimii ani este promovată pertinent „strategia învățării reflexive, deoarece multe dintre activitățile de învățare universitară sunt experiențiale, adică neplanificate, cheia pentru acest tip de învățare fiind reflecția, care transformă experiențele în învățare” [6, p.121].

Demersul metodologic al formării stilului de învățare autonomă în „proiectarea traseului individual de dezvoltare profesională continuă a studenților implică valorificarea modelelor recente ale învățării autoreglatoare ce pun accent pe integrarea componentelor învățării autodirijate: la nivel motivațional și cognitiv” [7, p.19]. Literatura pedagogică atestă modele ale învățării autoreglatoare care derivă din perspective teoretice centrate pe studenți în condițiile în care majoritatea metodelor (self-regulated learning) presupun utilizarea unei game variate de strategii cognitive și metacognitive de către studenți pentru autogestionarea învățării.

Vulnerabilitățile formării profesionale a studenților pedagogi privind activitatea independentă se referă la: insuficientă activitate independentă în procesul de învățare, accesibilitate limitată la resursele de învățare, minimă competitivitate, cunoașterea insuficientă a strategiilor de căutare activă, ineficiența eforturilor de învățare autonomă, nivel scăzut al dezvoltării competenței de autoinstruire, minime preocupări de investigare științifică, motivație scăzută pentru studiul individual, dificultăți în prelucrarea și interpretarea datelor, realizarea graficelor, tabelelor etc. Din perspectiva reglementării manageriale a activității independente în învățământul

superior pedagogic, „valorificarea tehnologiilor didactice reprezintă apanajul cadrelor didactice universitare, în sensul că acestea sunt în drept să aplice tehnologiile educaționale pentru scopuri ale activităților orientate spre antrenarea activă a studenților în activitatea independentă” [8]. În acest sens, principiul libertății în educație se înscrie în componenta epistemologică a educației universitare, ca principiu al învățământului modern, promovând flexibilitatea profesională a personalului didactic. „Tehnologia educației universitare este componentă flexibilă a curriculumului. În conformitate cu tradiția școlii superioare, activitatea cadrelor didactice universitare se referă la valorizarea principiului acumulării, recunoscut drept prim criteriu de evaluare a calității profesionale a cadrelor didactice” [9, p.38].

Dinamica formării stilului de învățare autonomă este determinată de funcționalitatea valorilor specifice autoinstruirii (*gândire analitică, gândire critică, gândire reflexivă-metacognitivă, gândire creativă, încredere în sine, stimă de sine, motivație intrinsecă*), ce reflectă activitatea autonomă care este asigurată de *interdependența mecanismelor dezvoltării competenței de autoinstruire a studenților*:

- (a) *mecanismul mobilizării volitive și conștientizarea necesității de învățare;*
- (b) *mecanismul disciplinării surselor externe ale autoformării competenței de autoinstruire;*
- (c) *mecanismul deschiderii pentru autocunoaștere profesională și autoinstruire permanentă;*
- (d) *mecanismul asumării responsabilității pentru rezultatele formării profesionale.*

Finalitățile acestei interacțiuni se reflectă în *valorile competenței de autoinstruire*. Logica analizei teoretice a culturii învățării independente a studenților ne-a condus spre ideea că mecanismele formării/ dezvoltării competenței de autoinstruire a studenților, identificate în cercetările analizate de noi, conduc la apariția valorilor specifice învățării autodirijate.

În **concluzie**, la nivel universitar, atingerea performanței academice presupune o anumită logică a mișcării studenților spre însușirea activă, stăpânirea conținutului curricular și spre autoreglarea propriului proces de învățare. În învățământul superior pedagogic în ultima perioadă se înregistrează eforturi sporite ale cadrelor didactice universitare de planificare a activității independente, acestea exprimând deschidere pentru valorificarea diferitor factori de creștere a motivației studenților pentru învățarea autonomă: energizarea continuă a studenților, expectanțe clar formulate; fixarea unor obiective pe termen scurt ce facilitează concentrarea atenției; aprecierea corectă și obiectivă; stimularea descoperirii, explorării, curiozității epistemice și participării active, înțelegerea nevoilor, trebuințelor personale ale fiecărui student, stilul didactic al profesorului, accentul pus pe calitatea activităților educaționale și nu pe cantitate, încurajarea participării la activitățile desfășurate în afara orelor de curs și la acțiuni de orientare în carieră etc. La fiecare etapă de învățare și corespunzător formei de bază a activității de învățare desfășurate, subiectul își formează și își dezvoltă mecanisme specifice de autoreglare a învățării. Din aceste rațiuni, susținem ideea că învățarea în context academic și în raport cu viziunile actuale asupra eficienței acesteia reprezintă capacitatea subiecților de a învăța autonom, autoreglându-și învățarea pentru atingerea performanțelor profesionale.

Referințe:

1. BARAN, M.L. Teaching the Adult Learner: Building Trust and Motivation. In: *Research Anthology on Adult Education and the Development of Lifelong Learners*. USA: IGI Global, 2021, p.241-256. ISBN13: 9781799885986
2. DUMULESCU, D., NECULA, C. Autonomie, competență și relaționare în învățare. In: *Research and Education*, 2019, no.3, p.20-26. ISSN 2559-2033 Disponibil: https://researchandeducation.ro/wp-content/uploads/2021/08/Daniela_Dumulescu_Constantin_Valer_Necula_Autonomie_competenta_si_relaționare_in_invatare_REd_nr3_var_rom_cu_logo.pdf
3. ALJAFARI, R. Self-Directed Learning Strategies in Adult Educational Contexts: Helping Students to Perceive Themselves as Having the Skills for Successful Learning. In: *Research Anthology on Adult Education and the Development of Lifelong Learners*. USA: IGI Global, 2021, p.611-621. ISBN 13:9781799885986
4. МИРОШНИЧЕНКО, И.Н. Развитие самостоятельности студентов в современном образовательном процессе в вузе: педагогические подходы. В: *Мир педагогики и психологии: Международный научно-практический журнал*, 2020, №06 (47), с.35-41. Disponibil: <https://scipress.ru/pedagogy/articles/razvitie-samostoyatelnosti-studentov-v-sovremennom-obrazovatelnom-protsesse-v-vuze-pedagogicheskie-podkhody.html>
5. NEACȘU, I. *Învățarea academică independentă. Ghid metodologic*. București: Editura Universității, 2006. 73 p. ISBN 973 737 192 5
6. DUMULESCU, D., NECULA, C. *Op.cit.*
7. NEAGU (Niță), S.N. *Dezvoltarea competențelor de învățare la adulți. Aplicații pentru formarea cadrelor didactice universitare: Rezumatul tezei de doctor*. București, 2011. 23 p.

8. CERVIN-ELLQVIST, M. et al. Metacognitive illusion or self-regulated learning? Assessing engineering students' learning strategies against the backdrop of recent advances in cognitive science. In: *Higher Education* [online], 2020. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s10734-020-00635-x>
9. МИРОШНИЧЕНКО, И.Н. *Op.cit.*

Date despre autor:

Daniel ROMAN, doctorand, Școala doctorală *Științe ale Educației*, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

ORCID: 0000-0003-0295-3633

Prezentat la 01.02.2022